

1.339.1.6/22-27

5.XI.1941 г.

ИЗВЕЩАНИЕ
За Господина Директора на Царскитѣ
научни институти
София

На № 355

Почитаемий Господинъ Директоре,

Слава Богу, музея е вече пренесенъ въ новото здание. Отъ хаоса, въ който се намирамъ сега, по голямъ не мога да си представя. Голямитѣ магазини сѣ пълни съ шкафовѣ и тѣхнитѣ части, а етажитѣ нагоре, съ материала отъ пренесенитѣ сбирки. Отъ 27. миналия месецъ започнахъ да пренасямъ музея. Използувахъ хубавитѣ часове на много променливото време. Всичко мина благополучно. Отъ сега нататкъ, въ продължение на няколко месеца, ще има да се подредятъ шкафоветѣ, споредъ мѣстата, които сѣмъ опредѣлилъ за сбиркитѣ. Важното бѣше всичко да се прибере на закрито и постоянно мѣсто. При пренасянето на три пѣти г-нъ Генералъ Бойдевъ ми услужи съ военни камиони, които пренесоха частъ отъ едрия инвентаръ, а ученицитѣ отъ дветѣ мъжки гимназии ми направиха незаменима услуга, като няколко дни подредъ пренасяха на раце оная частъ отъ сбиркитѣ, която бѣ невъзможно да се пренесе съ кола. Старото здание е празно и предадено на собственика му.

Получихъ писмото Ви отъ 30.X.t.g. и отговарямъ на него.

Дребнитѣ стѣкла, които получихъ нѣма да върна, защото ги употребихъ като парчета за снаждане на по голѣмитѣ, които сѣщо бѣха къси. Останалитѣ ще употребя при нужда.

Какъ ще плащамъ на надничарката, когато вече не разполагамъ съ пари?

Документитѣ на препаратора и лаборанта ще изпратя, но за сега ми сѣ необходими за предъ смѣтната палата тукъ.

За цигаритѣ и продуктитѣ благодаря, както на Васъ, така и на Г-нъ Инспектора. Съжялявамъ само, че така е станало, т.е., че Вие сте купилъ цигаритѣ, когато азъ искахъ тѣ да сѣ безплатни, а за захарта азъ не бѣхъ искалъ да бжде безъ пари. Ако обичате, удрѣжете отъ заплатата ми стойността на цигаритѣ.

Вторитѣ стѣкла, които поискахъ по телефона сѣ за десетѣтѣ шкафа, които сѣмъ поръчалъ и сѣ вече готови за монтиране. Стѣклата сѣ 100~~0~~, а не 70. За тяхъ ще пиша допълнително. За шкафоветѣ Вие ми дадохте 4 затворки, заедно съ дългитѣ желѣза. Тука не се намѣриха за останалитѣ шкафовѣ. Много бихъ Ви благодарилъ, ако ми изпратите още 6. за да могатъ да се довършатъ и използватъ, макаръ и безъ стѣкла, новитѣ шкафовѣ. За шкафовѣ ако се обърна къмъ н Областното инженерство ще изпадна въ смешно положение. Щомъ Вие, който много добре знаете значението на шкафоветѣ за музея, ме лишавате отъ възможността

да ги получа съ новия бюджетъ, какъ мога да ги искамъ отъ чужди хора и да се излагамъ на сигуренъ отказъ.

Въобще предъ Васъ не съмъ и мислилъ, че има нужда да мотивирамъ по особено убедителенъ начинъ исканията си за музея, защото винаги съмъ билъ убеденъ, че, следъ изминатия отъ Васъ пътъ заедно съ развиващия се подъ Вашитѣ грижи наученъ институтъ, Вие единственъ въ България имате истинската опитностъ и най добро разбиране по музейното дѣло. Наистина, бихъ станалъ смѣшенъ предъ Васъ, ако со мъчехъ да Ви изтъквамъ мотиви, които Вие много по добре знаете, защото самъ не еднократно сте ги изтъквалъ при исканията си за нуждитѣ на музея. Друго би било, ако пишехъ за нуждитѣ на музея другиму.

Не одобрявате по неизвестни на менъ причини исканието ми ръководителя на музея въ Скопие да се титулува директоръ. Бихъ Ви помолилъ да не забравяте, че Вие самъ ме прашахте нѣколкократно при директора на Народния музей въ София г-нъ Д-ръ Велковъ да го поставя въ връзка съ Васъ, за да видите не какъ той ще уреди въпроса съ Народния музей въ Скопие, та и Вие да уредите въпроса за заведущия на Природонаучния музей по сщия начинъ. Тѣ назначиха директоръ на Народния музей, а по пътя на логиката се идва до първата причина, поради която азъ поставихъ моето искане. Тѣхнитѣ мотиви биха могли да послужатъ и за насъ. Г-нъ Вакарелски биде назначенъ на това мѣсто съ титула директоръ не само преди да е направилъ нѣщо значително въ Народния музей, а дори и преди да бѣше го разгледалъ добре, това е фактъ. Азъ мисля, че и преди да бѣхъ поставилъ това си искане, вече, безъ да се хваля, бѣхъ направилъ съвсемъ самостоятелно и не подпомогнатъ отъ никого доста за Природонаучния музей. Въ сжщностъ, това което се направи до сега гарантира на музея спокойното развитие, разбира се съ Вашето най-дейно съдѣйствие, за много години. Имаме едно отъ най-кокетнитѣ и най масивнитѣ здания въ Скопие, което преди две години е било продадено отъ бившитѣ му собственици за 2500000 динара, значи къмъ 5 милиона лева. Не бѣше лесно да се издѣйствува единъ ремонтъ, който, е споредъ направената онзи денъ смѣтка отъ архитекта вече е надминалъ сумата 200000 лева. Това е едно щастливо начало. Съ него нашия музей е единствения наученъ институтъ въ града, за който е направено нѣщо по сжщественно и то вече завършено, което може да ползува института. Защо тогава да не е състоятеленъ мотивъ искането ми заведущия на Природонаучния музей да биде приравненъ и по титулъ съ заведущитѣ подобнитѣ му институти? съ цель той да биде гледанъ отъ тѣхъ като равенъ и да биде свободенъ въ обноснитѣ си съ тѣхъ. Не чувствавамъ липсата на воля и енергия за работа, въ това Вие самъ вярвамъ ще се убедите, когато дойдете идущата пролѣтъ. дай Боже здраве въ Скопие. Вие при ред-

ко положение сте мой Шефъ и моето уважение къмъ Васъ ще бѣде винаги на следуемата се висота. За размѣра на заплатата ми не държа, него Вие ще опредѣлите. Зная много добре, че и най силния и неуборимъ аргументъ да посоча, той не ще бѣде такъвъ, ако липсва благоволение отъ Ваша страна. Затова именно пакъ Ви моля, като не отдавате никакво особено значение на външната форма на нѣщата, не се противопоставяйте на искането ми заведущия на Природонаучния музей въ Скопие да бѣде титулуванъ директоръ, въ интереса на работата въ музея и на отношенията му съ другитѣ институти. Азъ най силно и нееднократно схмъ почувствувалъ вече това.

Много се радвамъ, че доколкото разбрахъ отъ писмото Ви. Вие мислите за доброто бѣдаше на Природонаучния музей въ Скопие и за научната роля, която той има да изиграе въ тоя хубавъ край на нашата родина. Дано Богъ Ви помогне да вилите осъществени тия си замисли.

Изглежда, че наистина ще трябва да си набавя едно по голѣмичко количество хартия за прозорцитѣ, защото изглежда, че скоро не ще могатъ да се набавятъ трансперанти.

Няколко думи върху изпратения ми бюджетопроектъ.

Добре ще бѣде за заплатитѣ много да не се скъпятъ, защото сега тукъ вече мачно се живѣе поради скъпотията, тана зная какво ще се прави назима. Вие по рано мислехте да се опредѣли на Стояновъ поне 2500 лв. осн. заплата, а сте го представилъ съ 2180 лв. Разликата ще бѣде чувствуванана. Няма да бѣде зле да се поправи. Схщото и за К. Вогоевъ. Много добре бихте направилъ, ако бѣхте турилъ и на двамата по 4000 лв. за дрехи. Тѣ сѣ голѣма необходимостъ, а пъкъ много мачно се набавятъ сега.

По специалнитѣ разходи. Особено лошо ще бѣде положението на материала безъ шкафове. До сега музея имаше 18 шкафа, отъ които 3 голѣми двойни. Въ тия шкафове бѣха помѣстени предимно сбиркитѣ отъ птици и бозайници, а само 2 бѣха заети отъ риби, влечуги и пр. При пренасянето 5 отъ шкафоветѣ, понеже не можеха да се изнесатъ цѣли, се разглобиха. Понеже не бѣха сглобени съ бурми, а съ много голѣми гвоздеи, то при разглобяването тѣ бѣха направени негодни за сглобяване. Останахме съ 13 стари шкафа, които трябва да бѣдатъ поправени. Азъ поръчахъ 10 нови по взетия отъ София образецъ шкафове, които ще попълнятъ загубата напетѣтѣ голѣми шкафа, но няма да облекчатъ положението, защото цѣлия материалъ отъ риби, земноводни и влечуги остава навънъ, мачно защитимъ отъ праха и мачно използваемъ. Освенъ това около 200 кожи отъ птици ще останатъ неприбрани и лесно ^{смазватъ} отъ молцитѣ и праха. Да оставимъ настрана нуждата поне отъ по единъ шкафъ за растенията и минералитѣ. Затова азъ бѣхъ пред-

видилъ повечко шкафове, които за жалостъ отъ Васъ бидоха сведени до числото 4. Ако не се помачите поне да удвоите това число, материала и сбирките няма да бъдат добре прибрани.

За препараторската лаборатория нямаме нито единъ инструментъ. Вие е сте премахналъ изцѣло това перо, когато само за купуването на инструментитѣ ще са необходими около 4000 лв. Нали трябва да се работи.

За ентомологични кутии също доста малко се предвижда. Какво да кажа за стъкленитѣ цилиндри не зная. Вие по добре знаете цената на цилиндритѣ и вярвамъ ще ми дадете указания какъ да се използва кредита отъ 1000 лева,

Не трябваше точно въ голѣмитѣ ми искания за библиотеката да виждате нѣщо лошо. Музея нѣма библиотека. Тези три думи най добре опредѣлятъ фактическото положение на нещата. Нали музея е наученъ институтъ, нали и азъ като съмъ дошелъ тука имамъ нужда да поработя научно за да не стана единъ обикновенъ "пазачъ на ценни материали"; нали и основата на научната работа е библиотеката? Азъ наистина предвидихъ повечко, но пъкъ Вие отидохте въ другата крайностъ и съ това мисля че лишихте музея отъ възможността да се почне въ него научна работа. Дано се поправи това лошо положение.

За екскурзия най добре ще бъде да се предвидятъ поне 5000 лв. Защо е необходимо да бъде вързанъ човекъ цяло лято въ Скопие, вмѣсто да прави по системни проучвания въ тая хубава страна?

Не искате да ми дадете и последната дума по бюджетопоекта. Никой освенъ менъ не може да каже какво е абсолютно необходимо на първа рѣка на музея. Азъ цялъ денъ по десетки пѣти снова по цѣлото здание за да контролирамъ работата на всѣки работник, защото щомъ се отдалеча всѣки търси най лесния пътъ да привърши работата си, като не мисли, че разваля всичко, което е направено преди него. Азъ никога не зная що е обѣдна почивка, а вечеръ и късно презъ нощта по рано прибирахъ и подготвяхъ за пренасяне материала за да не се повреди, а сега сортирамъ и подреждамъ сѣкия материалъ. Отдавна не съмъ си лягалъ преди 2 часа следъ полунощъ. И това писмо Ви пиша, а часа минава 3. Не мога да го оставя за утре, защото тогава ще имамъ по важна работа. А азъ мисля, че за сега за музея е необходима повече работа, а по малко и по къси доклади. Не рядко съмъ се разкайвалъ, че въобще се заловихъ да снабдя музея съ това хилядократно по добро здание, като при това освободя Интендантството отъ плащането на 5500 лв. месеченъ наемъ за старото здание, при сегашнитѣ дѣждове третия етажъ на което се наводнява буквално отъ напълно разрушения таванъ, като претрупахъ себе си съ често пѣти непосиленъ трудъ. Въ замѣна и на това, познатитѣ и колежитѣ "директори" на другитѣ научни и-ти въ града ме считатъ за форменъ идиотъ, че не се огранича съ създаването на добри условия за съществуване и повече удобства за себе си, а съмъ се заловилъ съ

работи, за които никой нѣма да ми каже една искрено добра и сърдечна дума, ако ~~не~~ ги извърша дори съ цената на собственото си здраве. Какъ мога да се чувствувамъ азъ, когато на всичкото това отгоре получа писмото отъ Интенданта, съ което той съ страхотенъ тонъ ми заявява, че "интендантството нѣма излишни пари, които да изпраща за музея въ Скопие.....трябва да прекарамъ съ тази сума /10000/ до нова година.....защото нито единъ левъ повече нѣма да Ви изпратя..." и това въ момента, въ които музея се създава, когато зданието му се пригажда къмъ нуждитѣ, когато когато покрива тече, защото асфалта се е напукалъ, когато още нѣма електричество въ зданието, когато бетоннитѣ плочи съ които е постланъ двора сж пропаднали и събиращата се като ви езеро вода отива въ основитѣ на хубавото здание, когато нѣмамъ съ що дѣ си набавя тъй много препоръчаната отъ Васъ тъмна хартия, когато не зная какъ да купя кофи за сметьта и много др., а грѣшното Областно инженерство на всичко това не е длжно да ми заловоли тия нужди, защото поправка покривитѣ на сиромаситѣ, засегнати отъ войната. Какъ мога да се чувствувамъ тогава азъ, когато на всичко това отгоре получа иначе многоочакваното писмо отъ Васъ, но въ което една топла окуражителна дума Вие ме смайвате съ купъ упреци и завършвате съ тритѣ си думи, да "не загубите довѣрие". Едно зная съ сигурность : не сжмъ нитозакоравялъ престъжникъ, нито лекомисленъ авантюристъ, за да заслужавамъ такива полезни напомнания, особено пъкъ да ми се повтарятъ. Затова азъ повтарямъ своя апелъ "никога не е излишна повече деликатность и малко повече топлиота, ако искате да насърдите единъ човекъ въ работата му".

Паритѣ на интендантството изразходвахъ не за 3 месеци, а за 2 седмици. Инвентара и сбиркитѣ на музея сж само нанесени въ новото здание и това нанасяне ми струва 4875 лв. и то само защото платихъ малко за коли. Пренасянето на шкафоветѣ и др. инвентаръ по етажитѣ презъ високитѣ стълби ще ми е почти още толкова, а то трябва да стане преди да е станало студено. Отъ друга страна и ремонта още съвсемъ не е свършилъ. На г-нъ Интенданта повече не мога да пиша за пари, но моля Васъ да ми издѣйствувате още поне 10000 /десет хиляди/ лв. Тази сума вярвамъ че ще ми стигне за най неотложнитѣ нужди до нова година. Най важното е, че азъ похарчихъ по разни ремонти своитѣ пари и сега разчитамъ пакъ на Вашата помощ.

Преди две седмици изпратихъ въ Минист. на просв. опись на документи за 20000 лв. съ молба тая сума да ми бжде върната. Много бихъ молилъ да наредите да сепровѣри какъ върви работата съ тая сума и по възможность да се ускори изпращането и, защото отъ нея изплащамъ новитѣ шкафове. Сждо моля да се вземе отъ Домакина на Министерството разписката ми за 20000 лв., защото

тая сума е вече оправдана и разписката ми следва да бъде върната.

Стария Ви бюджетопроектът ще върна във другъ пликъ.

Планъ-скица ще Ви приготвя и изпратя щомъ остана съ достатъчно време за това. Ще Ви съобщя и броя на стаитѣ, коридоритѣ, прозорцитѣ и пр.

Г-нъ Вакарелски наистина е искалъ да основе Народноучно или Етнографско д-во. Азъ не съмъ билъ при основаването му. Мисля, обаче, че поне за сега въ Скопие има мѣсто само за едно общо Научно д-во, което да обедини и зближи всички научни работници въ града. За отдѣлни строго специални д-ва за сега нѣма нито хора, нито условия. Ще гледамъ да стане основаването на общо Научно д-во, въ което всѣки би могълъ да членува и работи, безъ да го смущава и името. Въ такова дружество и азъ ще взема участие.

Въ писалищната ми маса въ София нѣма папка съ стари бюджети. Тѣ не сѣ ми понадали изобщо въ рѣцетѣ. И съ г. Пеневъ говорихме за тѣхъ и той ги търсеше именно за да ми даде единъ отъ тѣхъ за образец, но не можа да ги намери.

Загатнахъ на г-нъ Интенданта, че за презъ зимата ще имаме нужда отъ единъ вагонъ второклассвени пернишки въглища, защото тия, които имаме въ * доста голѣмо количество сѣ по слаби дори отъ дървата. Тѣ се копаятъ отъ една мина на 4 км. отъ Скопие и сѣ само полуувъглени и полузагнили дърва. Даватъ много малка топлина, а оставятъ много пепелъ и обгорени плочи и буци. Тѣка тѣ сѣ отъ една страна много неикономични, а отъ друга страна и много нечисти. И тѣ ще се използватъ, но смесени съ пернишкитѣ. По рано тукъ сѣ се доставяли хубави въглища нѣкаде отъ Сърбия. Тукъ дървата се продаватъ вече по 580 лв. кубика, буковитѣ. Азъ взехъ два кубика по 560 лв. преди да се повишатъ, но ще трѣбва да взема още нѣколко кубика преди да изчезнатъ изобщо, защото гориво липсва. Ако обичате, направете нужното, въглищата да се изпратятъ преди настѣпването на зимата.

Вѣроятно нѣщо ще пропусна да Ви пиша въ това си писмо, но допълнително пакъ ще се обада, а може и да дойда до София, ако се наложи.

Дано да получа по скоро пари отъ Министерството и отъ Интендантството.

Моля Ви да задоволите исканията ми по отношение персонала и изобщо по бюджета на музея.

Съ почитъ:

/Д-ръ Кр. Туленковъ/